Філософія плоду

(Замість передмови)

Так дерева, відцвівши навесні, Тільки на те годують соком віти, Щоб в дні серпневі, теплі та ясні, Упав на землю овоч соковитий.

(Євген Плужник)

...Колись нащадки з особливою ретельністю досліджуватимуть історичний період, у якому ми живемо. Як його назвуть? Не важливо. Але переконаний, що суть визначення зводитиметься до одного: це був, скажуть вони, час перемін. Чи завжди переміни відбуваються еволюційним шляхом? На превеликий жаль, ні. Частіше кардинальним змінам притаманні революції, потрясіння, війни. Так було. Так є. Так, напевно, й буде...

Історія повторюється виток за витком уже в інших реаліях, з іншими поколіннями людей, за інших обставин. Основний злам, який пережили люди мого покоління (трішки старші, трішки молодші), — безумовно, 1991 рік. Ми змусили картографів усього світу перемалювати мапи і позначити на місці одного великого штучного утворення — Радянського Союзу — п'ятнадцять окремих держав. Серед них уперше за багато літ заясніло слово "Україна"!

Імперія, якою за своєю суттю лишався й СРСР, розсипалася. Майже мирно. А Російська Федерація, яка в усьому й скрізь намагалася бути старшою і першою, поспіхом проголосила власну незалежність. Українці вчинили тоді вельми мудро, підтвердивши своє бажання жити в незалежній державі на всенародному референдумі. Росіяни ж, які слова "референдум, плебісцит, опитування" здавна ототожнюють зі "смутою",

звісно, жодних референдумів не проводили. Пізніше, оговтавшись від ситуації з "розлученням", російські історики та політики перейнялися питанням: "А від кого, власне, ми стали незалежними?!". Це просте (без відповіді) запитання змусило їх перейменувати власне свято незалежності й перетворити його на безликий День Росії.

... Минуть роки. 2014-го російсько-путінська орда за давньою звичкою посуне на територію моєї країни. І тоді ми попросимо Господа, аби Росія нарешті таки здобула незалежність. Незалежність від України. Аби не зазіхала більше на наше глибоке коріння, а усвідомила власне, яке насправді знаходиться не в київських землях, а десь далеко на півночі.

Трагічні реалії кількох десятиліть, аж до подій 2013-2014 років, які ми називаємо Революцією Гідності, підтвердили, що Україна де-факто по-справжньому незалежною державою не була. Всі ці пострадянські роки вона залишалася в зашморгу Московії. Аж до перших смертей на Майдані.

Історичні злами рентгеном висвітлюють усе довкола: країни, суспільство, кожну людину зокрема. Наші успіхи та невдачі, українська живучість залежали не так від президентів і депутатів, яких ми обирали, як від кожного з нас. Ми виживали по-різному. Одні зневірювалися, розчаровувалися після перших труднощів, ганили з відчаю рідний край; другі пристосовувалися до реалій, до сьомого поту працювали, ростили дітей, будь-що намагалися жити чесно і гідно; треті, не обтяжені совістю і мораллю, спритно користалися хаосом і доступом до державних ресурсів, аби за ніч ставати скоробагатьками.

Задумуючи цю книжку, я задавав собі запитання: навіщо пишу? Самоствердження мені не потрібне, самовихваляння — тим паче. Тоді що?!

Відповідь насправді така: мною рухає звичайне бажання зафіксувати добу, в якій живу, через призму власного життєвого шляху, коли зростав, ставав на ноги, мужнів, долав перешкоди та неодмінно досягав мети... Це — короткий літопис усього в кілька десятиліть, який фіксує цікавий історичний період у житті мого народу. Я — його маленька кровинка. Невід'ємна. Тому надзавданням цієї книги є віддяка тим людям, які допомогли мені ствердитися і стати тим, ким я є сьогодні. Це — борг перед предками, які відвоювали, захистили, вберегли цей красивий зелений материк під назвою "Україна"! Нехай помилки, яких припустилося моє покоління, не повторяться в майбутньому. А ще ця книга адресована тим, хто ступає в наші сліди, — дітям та онукам, аби їм було що аналізувати й на чому вчитися. Коли хочете — це наче передати естафету. Ось про що ця книга.

Можливо, хтось із моїх синів, онуків чи правнуків колись підхопить "естафетну паличку" й продовжить літопис нашого роду. А літопису, як відомо, без справ не буває. Мало самого лише бажання написати книжку, головне, аби тоді БУЛО ПРО ЩО писати! Кожна здійснена, вивершена тобою справа подібна до дерева, яке ти посадив, поливав у спеку, вкутував від холодів. І ось воно вглиблюється коренем, множить пагіння, квітує, родить на радість тобі й людям... Філософію дерева (як життя) досить вдало передав кількома поетичними рядками український письменник Петро Сорока:

Кора дерев — Господні письмена,

В яких є все: події, імена,

Всі таємниці сотворіння світу

Від мезозою і палеоліту,

Усі людські ілюзії і злети

Всі випущені стріли і ракети.

Війна і мир, омана і мана

І наша неспокутана вина...

Так сталося, що до мене в роду Грицаків (по батьковій лінії) чи в роду Берез (по маминій) ніхто не відображав на папері свій життєпис... У нас, як і в більшості людей, родинні історії передавалися з вуст в уста. Тому мені, як першопрохідцю, нині випадає велика честь і відповідальність розповісти не лише про власне життя, а й заглибитися в долі, побут, традиції тих, хто живий і кого вже з моєї рідні немає на світі, а ще — всіх ближніх, із ким звела доля на життєвій дорозі...

Переконаний, що люди, з якими в різні періоди мав честь працювати, спілкуватися, підтримають мій книжковий задум. Хтось, можливо, навіть почне писати власну історію. І це дуже добре! Адже історія цілого народу складається з наших життів.

Знаю — будуть читачі, які з тих чи інших міркувань зі скепсисом візьмуть до рук цю книгу, а хтось, можливо, зовсім проігнорує. Це також нормально. Адже в кожного з нас, особливо в тих, хто працював на керівних посадах, траплялися різні ситуації. Я не виняток. Можливо, не завжди знаходив час подякувати комусь за добре діло, когось не зі зла образив, когось не до кінця вислухав і зрозумів... Усяке бувало. Були перемоги, були поразки й помилки. Я їх, повірте, знаю як ніхто! Як знаю й те, що багато чого за моєю спиною надумано, намудровано. З різних причин, та все ж найбільше із заздрощів.

Дякую предкам, які подарували мені життя. Дякую долі за те, що одного разу простелила мій шлях у бік Трускавця на Львівщині — райського куточка України, в якому досі живу, реалізовую свої мрії, будую, творю, виховую дітей та онуків, висаджую молоді красиві дерева.

Лев Грицак